

วิจารณ์หนังสือ : Book Reviews
ธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิ*
Dharma Yatra in the Land of Buddha

ผู้เขียน: อีสระ สุวรรณบลด

Author: Issara Suwannabol

พระครูวิริยคุณสาร (สมศรี วงษา) และพระครูสุธีคัมภีร์ญาณ (ประมวล บุลาลม)

Phrakhru Wiriyakhunnasan (Somsri Wongsas)

and Phrakhru Sudhikhambhirayana (Pramuan Bulalom)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahschulalongkornrajavidyalaya, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: tpmnattaphon@gmail.com

บทคัดย่อ

หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิเป็นงานประพันธ์ของ ดร.อีสระ สุวรรณบลด เป็นลักษณะหนังสือ
พ็อกเก็ตบุ๊กเนื้อหาสาระส่วนใหญ่จะมุ่งให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในด้านสภาพท้องถิ่น
ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และอื่นๆ ในดินแดนที่เรียกว่าชมพูทวีปในสมัยพุทธกาล หรือ
ดินแดนที่เป็นส่วนหนึ่งของประเทศอินเดียและเนปาลในปัจจุบัน ผู้เขียนได้กล่าวเปิดเรื่องเป็นการกล่าว
ชี้้นำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องที่จะเขียน และขอบเขตเนื้อหาสาระที่จะเขียน การเสนอเรื่อง
ให้ดำเนินไปอย่างน่าสนใจในการดำเนินเรื่องผู้เขียนจะต้องใช้ศิลปะเฉพาะของตนในการนำเสนอเรื่องราว
เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกิดความคิด และเกิดความเพลิดเพลิน การเขียนปิดเรื่องมีการย้ำถึงความประทับใจ
และความสุขของผู้เขียนหลังจากที่เดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่นั้นๆ มา และมีการแสดงความคิดเห็น
จากผู้เขียน มีการใช้โวหารเป็นถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารที่เรียบเรียงเป็นอย่างดี มีวิธีการ มีชั้นเชิง และมี
ศิลปะ เพื่อสื่อให้ผู้รับสารรับสารได้อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน และลึกซึ้ง ทำให้เกิดคุณค่าทางวรรณกรรม
4 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าทางด้านโบราณคดี คุณค่าทางด้านภูมิศาสตร์ และคุณค่า

*ได้รับบทความ: 27 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 27 สิงหาคม 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 28 พฤศจิกายน 2567

Received: August 27, 2022; Revised: August 27, 2024; Accepted: November 28, 2024

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

คำสำคัญ: ธรรมยาตรา; แดนพุทธภูมิ

Abstract

The book *Dhammayatra in the Land of the Buddha* by Dr. Issara Suwannabol is a pocketbook-style publication aimed at providing readers with knowledge about various aspects of tourism, including local geography, Buddhist history, and other cultural features of the region known as the Indian subcontinent during the Buddha's time. This area now forms parts of modern-day India and Nepal. The author introduces the work by emphasizing the importance and scope of the content, setting the stage for an engaging exploration. The narrative employs a distinctive artistic approach to capture the reader's attention, impart knowledge, provoke thought, and offer an enjoyable reading experience. In concluding the book, the author reflects on the impressions and joy derived from visiting these historical and spiritual sites, offering personal commentary. The writing is characterized by its eloquent language, structured presentation, and artistic style, ensuring clarity and depth in communication. The book holds literary value in four dimensions: historical significance, archaeological insights, geographical understanding, and the preservation of customs and traditions.

Keywords: Dhammayatra; The Land of the Buddha

1. บทนำ

หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิเป็นงานประพันธ์ของดร.อิสระ สุวรรณบอล ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการประพันธ์อยู่ 2 ประการ ประการแรก ต้องการให้เป็นคู่มือการเดินทาง สำหรับผู้ที่ต้องการไปท่องเที่ยวยังสังเวชนียสถานทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ สถานที่ประสูติ สถานที่ตรัสรู้ สถานที่แสดงปฐมเทศนา และสถานที่ปรินิพพาน ประการที่สอง ต้องการให้มีการศึกษาค้นคว้ากันมากขึ้นเกี่ยวกับพุทธประวัติ และชมพูทวีป (อิสระ สุวรรณบอล, 2555) สังเวชนียสถานทั้ง 4 แห่งนี้ถือได้ว่าเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของทั้งพุทธศาสนิกชน และผู้สนใจประวัติศาสตร์ที่ลี้ลับไหลกันมากราบสักการะ และชมสถานที่ทุกปี แน่แน่นอนว่าสักครั้งในชีวิตของพุทธศาสนิกชนการได้ไปกราบสักการะสังเวชนียสถานทั้ง 4 ตำบล ทั้งที่อยู่ในอินเดียและเนปาล ย่อมเป็นสิริมงคลในชีวิตของเรา หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมินอกจากจะเป็นงาน

วรรณกรรมร้อยแก้วประเภทสารคดีท่องเที่ยว เพราะมีเนื้อหาบรรยายเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในเชิงภูมิศาสตร์ เป็นการให้ข้อมูลทางด้านภูมิศาสตร์ มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทาง ลักษณะการเขียนส่วนใหญ่จะมุ่งให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในด้านสภาพท้องถิ่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และอื่นๆ โดยใช้ลีลาการเขียนที่มีศิลปะ และเอกลักษณ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทั้งความรู้ พร้อมทั้งทำให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินในการอ่านในขณะเดียวกันแล้ว ยังเป็นหนังสือที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าของการจาริกแสวงบุญในแดนพุทธภูมิถึง 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1) คุณค่าด้านธรรมสังเวช ทำให้เรามีสติดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท 2) คุณค่าด้านการเสริมสร้างความศรัทธาในพระรัตนตรัย 3) คุณค่าด้านเสริมสร้างคุณธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธ และ 4) คุณค่าของการเสริมสร้างการอนุรักษ์สัญลักษณ์หลักฐานทางพระพุทธศาสนาของชาวพุทธ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่กล่าวไว้ว่า การเดินทางมาจาริกบุญ ณ สังเวชนียสถาน เป็นการเดินทางมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นสถานที่ตั้งแห่งความสังเวชซึ่งพุทธศาสนิกชนควรไปดูเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เกิดความไม่ประมาทจะได้เร่งประกอบกุศลกรรมและสำหรับผู้ศรัทธาได้จาริกไปดูเป็นการเพิ่มพูนศรัทธาปสาทะอันจะนำไปถึงสุคติโลกสวรรค์การแสดงความศรัทธาด้วยการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติบูชาถึงจะเป็นการบูชาที่แท้จริงนำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงการบูชาด้วยธรรมปฏิบัติตรงตามธรรมถ้าทำได้สำเร็จก็เป็นการบูชาสังเวชนียสถาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2539, หน้า 79)

หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิจึงเป็นหนังสือสารคดีท่องเที่ยวที่มีผู้คนนิยมอ่านมากที่สุดในระดับหนึ่ง อาจเป็นเพราะเนื้อหาความสอดคล้องกับลักษณะนิสัยความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนาน ความตื่นเต้น และความรู้ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ที่ตนอยากไป จึงอาศัยอ่านเอาจากงานวรรณกรรมที่ผู้อื่นเขียนขึ้นเป็นการชดเชยอารมณ์ความต้องการอ่านหนังสือในลักษณะนี้จึงเป็นเหมือนประสบการณ์รอง และในทางเดียวกันหนังสือประเภทนี้กระตุ้นสัญชาตญาณการเดินทาง เป็นคู่มือให้นักเดินทางที่นิยมแสวงหาประสบการณ์ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี (รินฤทัย สัจจพันธ์, 2524, หน้า 34)

2. โครงสร้างหนังสือ

หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิของดร.อิสระ สุวรรณบล ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 9 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เกร็ดอินเดีย ส่วนที่ 2 บนเส้นทางสายธรรม ส่วนที่ 3 มคอ : ถิ่นกำเนิดพระพุทธศาสนา ส่วนที่ 4 อุตตรประเทศ : วงจรจาริกแสวงบุญ ส่วนที่ 5 เนปาล : แผ่นดินกำเนิดพระพุทธองค์ ส่วนที่ 6 พุทธศาสนาสำคัญอื่นๆ ในอินเดีย ส่วนที่ 7 ตามรอยพระถึงขัณฑ์ : อัฟกานิสถานและปากีสถาน ส่วนที่ 8 บทสรุป : คำสารภาพของชาวพุทธโดยกำเนิด และส่วนที่ 9 ภาคผนวก เนื้อหาโดยย่อมีดังนี้

ส่วนที่ 1 เกร็ดอินเดีย ผู้เขียนได้แนะนำลักษณะภูมิศาสตร์ สภาพสังคม การเมืองการปกครอง

ตลอดถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของดินแดนพุทธภูมิตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาลจนถึงสมัยปัจจุบัน เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจในบริบทของดินแดนพุทธภูมิ

ส่วนที่ 2 บนเส้นทางสายธรรม ผู้เขียนได้กล่าวถึง การเดินทางของพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่ประกาศศาสนาของพระพุทธศาสนาในฐานะพระบรมศาสดายังสถานที่ต่างๆ ที่ชาวพุทธเรียกว่า ดินแดนพุทธภูมิ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการเดินทางในการจาริกแสวงบุญไปยังสถานที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิ

ส่วนที่ 3 มคอ ถิ่นกำเนิดพระพุทธศาสนา ผู้เขียนได้กล่าวถึง ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และ ความสำคัญของมคอตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน ตลอดถึงการบรรยายถึงความเป็นมา และความสำคัญของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่ตั้งอยู่ในมคอ พร้อมทั้งแนะนำการเตรียมตัว การเดินทาง อาหาร ที่พักโรงแรม ในการเดินทางเพื่อการจาริกแสวงบุญไปยังสถานที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาในมคอ

ส่วนที่ 4 อุดรประเทศ วงจรจาริกแสวงบุญ ผู้เขียนได้กล่าวถึง ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และ ความสำคัญของอุดรประเทศตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน ตลอดถึงการบรรยายถึงความเป็นมา และความสำคัญของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่ตั้งอยู่ในอุดรประเทศซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย พร้อมทั้งแนะนำการเตรียมตัว การเดินทาง อาหาร ที่พักโรงแรม ในการเดินทางเพื่อการจาริกแสวงบุญไปยังสถานที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาในอุดรประเทศ

ส่วนที่ 5 เนปาล แผ่นดินกำเนิดพระพุทธองค์ ผู้เขียนได้กล่าวถึง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศเนปาลตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยปัจจุบันซึ่งเป็นดินแดนที่ถือได้ว่าเป็นแผ่นดินที่ให้กำเนิดพระพุทธองค์ ตลอดถึงการบรรยายถึงความเป็นมา และความสำคัญของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่ตั้งอยู่ในประเทศเนปาล พร้อมทั้งแนะนำการเตรียมตัว การเดินทาง อาหาร ที่พักโรงแรม ในการเดินทางในการจาริกแสวงบุญไปยังสถานที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล

ส่วนที่ 6 พุทธศาสนาสำคัญอื่นๆ ในอินเดีย ผู้เขียนได้บรรยายถึงความเป็นมา และความสำคัญของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่ยังไม่ได้กล่าวในมคอ อุดรประเทศ และเนปาล พร้อมทั้งแนะนำการเตรียมตัว การเดินทาง อาหาร ที่พักโรงแรม ในการเดินทางในการจาริกแสวงบุญไปยังสถานที่สำคัญๆ ทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา

ส่วนที่ 7 ตามรอยพระถังซำจั๋ง : อัฟกานิสถานและปากีสถาน ผู้เขียนได้บรรยายถึง ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ภูมิศาสตร์ สภาพสังคม เกี่ยวกับประเทศอัฟกานิสถาน และประเทศปากีสถานตลอดถึงบรรยายประวัติศาสตร์การจาริกของพระถังซำจั๋ง พร้อมทั้งแนะนำการเตรียมตัว การเดินทาง อาหาร ที่พักโรงแรม ในการเดินทางในการจาริกแสวงบุญไปยังสถานที่สำคัญๆ ที่พระถังซำจั๋งเคยจาริกในอดีต

ส่วนที่ 8 บทสรุป คำสารภาพของชาวพุทธโดยกำเนิด ผู้เขียนได้แสดงทัศนะในการโน้มน้าวผู้อ่าน

ให้เห็นถึงความสำคัญของการจารึกแสงบุญในดินแดนพุทธภูมิ โดยยกหลักกาลามสูตรมาอธิบายประกอบ เพราะผู้เขียนประสงค์ให้ผู้อ่านได้สัมผัสกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาด้วยตนเอง

ส่วนที่ 9 ภาคผนวก ผู้เขียนได้รวบรวมคำศัพท์พื้นฐานของภาษาแขก และคำแปลที่เป็นภาษาไทย พร้อมทั้งมีการสรุปเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในประเทศอินเดียให้ผู้อ่านได้ศึกษา

3. บทวิจารณ์หนังสือ

บทวิจารณ์หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิ ผู้วิจารณ์ได้กำหนดแนวทางการวิจารณ์ออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) วิธีการนำเสนอ 2) การใช้โวหาร และศิลปะการใช้ภาษา 3) จุดเด่นจุดด้อย และ 4) คุณค่าของวรรณกรรม

1. วิธีการนำเสนอ การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องเป็นส่วนที่สำคัญในงานเขียนโดยผู้เขียนจะต้องใช้ศิลปะในการประพันธ์เพื่อโน้มน้าวสร้างแรงดึงดูดใจให้ผู้อ่านสนใจที่จะติดตามเนื้อเรื่องต่อไป การกล่าวเปิดเรื่องเป็นการกล่าวชี้้นำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องที่จะเขียน และขอบเขตเนื้อหาสาระที่จะเขียน เพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่ากำลังอ่านเรื่องใดอยู่ ผู้เขียนใช้กลวิธีในการเปิดเรื่องโดยใช้คำจำกัดความของเนื้อหาที่เขียนโดยกล่าวถึงสถานที่ที่จะกล่าวถึง กล่าวถึงชื่อของบุคคลที่จะกล่าวถึง และการใช้การเล่าเกร็ด เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และพงศาวดาร

การใช้คำจำกัดความของเนื้อหาที่เขียนเป็นการกล่าวนำด้วยการอธิบายความหมายของชื่อเรื่อง หรือการให้คำนิยามของสิ่งที่จะเขียน เนื้อหาที่นำมาเขียนให้คำนิยามทั้งที่เป็นสถานที่ และไม่ใช่สถานที่ เช่น ประวัติของอารยธรรมของชมพูทวีป ได้แก่ อัฟกานิสถาน ปากีสถาน อินเดีย เนปาล ภูฏาน ศรีลังกา และบังคลาเทศ เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 3) เป็นการเปิดเรื่องโดยให้คำจำกัดความของเนื้อหาที่จะเขียนกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ที่สำคัญซึ่งจะทำให้ผู้อ่านทราบถึงความหมาย และรายละเอียดของสถานที่นั้นๆ ได้อย่างถี่ถ้วน

การกล่าวถึงสถานที่ที่จะกล่าวถึงเป็นการกล่าวถึงสถานที่ที่ผู้เขียนได้ไปประสบมาก่อนที่ผู้เขียนจะบอกถึงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดีย (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 6) หรือการกล่าวถึงลักษณะสังคมของอินเดีย เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 9-13) ลักษณะเช่นนี้เป็นการกล่าวถึงสถานที่ที่จะกล่าวถึงซึ่งเป็นการแนะนำสถานที่ก่อนที่ผู้เขียนจะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ในดินแดนพุทธภูมิ

การกล่าวถึงชื่อของบุคคลที่จะกล่าวถึงเป็นการกล่าวถึงชื่อบุคคลที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงประวัติบุคคลนั้นเป็นการบอกให้ผู้อ่านเข้าใจสั้นๆ โดยใช้ชื่อบุคคลกล่าวนำ เช่น การกล่าวถึงพระเจ้าอโศกมหาราช

แห่งราชวงศ์เมาริยะ หรือพระเจ้าจันทรคุปต์ แห่งราชวงศ์เมาริยะ เป็นต้น เป็นการเปิดเรื่องโดยการกล่าวถึงชื่อของบุคคลที่จะกล่าวถึง เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักชื่อบุคคลนั้นๆ ก่อนที่ผู้เขียนจะบอกประวัติ หรือบอกรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลนั้นๆ

การใช้การเล่าเกร็ด เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร เป็นการกล่าวนำโดยใช้วิธีบอกเล่าโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้อ่านทราบเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้เขียนมีความต้องการที่จะถ่ายทอดแก่ผู้อ่าน เช่น การรุกรานของพวกอารยันที่ขับไล่พวกดราวิเดียนลงไปที่ตอนใต้ของอินเดีย เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 3) ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านทราบถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยอดีต และจะทำให้ผู้อ่านทราบถึงประวัติความเป็นมาของชาติบ้านเมืองที่อยู่ในดินแดนพุทธภูมิ

2. การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของงานเขียน โดยผู้เขียนใช้ศิลปะในการเสนอเรื่องให้ดำเนินไปอย่างน่าสนใจ ในการดำเนินเรื่องผู้เขียนเป็นลักษณะของการใช้ศิลปะเฉพาะของตนในการนำเสนอเรื่องราว เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ เกิดความคิด และเกิดความเพลิดเพลิน (สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2538, หน้า 163-207) ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีในการดำเนินเรื่องโดยแทรกการใช้การเล่าเกร็ด เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร การให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ และการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว

การดำเนินเรื่องโดยแทรกการใช้การเล่าเกร็ด เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องราว ความเป็นมาต่างๆ ตั้งแต่อดีต หรือเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้เขียนมีความต้องการที่จะถ่ายทอดแก่ผู้อ่าน เช่น รัฐพิหารเคยมีความรุ่งเรืองมากในอดีต โดยเดิมมีชื่อว่ารัฐมคธ มีเมืองหลวงอยู่ที่ราชคฤห์ แต่ต่อมาพระเจ้าอชาตศัตรูปลงพระชนม์พระราชบิดา คือ พระเจ้าพิมพิสาร เห็นควรย้ายเมืองหลวงไปปาฏลีบุตรหรือปัตนาตามพุทธทำนาย หรือข้อมูลรายละเอียดของมหาวิทยาลัยนาลันทา เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 3)

การให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์พุทธศาสตร์ เช่น วัดโศการาม คนแขกเรียกว่ากุมรา หรือคุมหาราล อยู่ห่างจากสถานีรถไฟปัตนะไปทางตะวันออกประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นซากโบราณสถานขนาดใหญ่สมัยเมาริยะ และมีซากอื่นๆ ซึ่งสร้างต่อเนื่องๆ จาก 600 ปี ก่อนคริสต์ศักราชจนถึง ค.ศ. 400 ประกอบด้วย ธรรมสภาใหญ่ อนันทวิหาร และโอโรคาวิหาร เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 77-78) เป็นการใช้วิธีเล่าเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้อ่านได้รับทราบ

การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวมีลักษณะการดำเนินเรื่องโดยการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบว่า มีสถานที่เที่ยวที่ไหนบ้าง และเป็นการชักชวนให้ผู้อ่านไปเที่ยวในสถานที่นั้นๆ ในดินแดนพุทธภูมิ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านได้รู้จักสถานที่ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึง เช่น ลุมพินีเป็นสถานที่ที่รายล้อม

ไปด้วยเพิงขายของที่หลากหลายจำนวน และของที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อกันเป็นพวกกำไรหินธิเบตพรรคพวกหลายคนซื้อเครื่องบูชาแบบธิเบตแบบหมุนๆ หรือแบบเป็นอ่างแล้วเอาไม้มาวนๆ ให้ส่งเสียงกังวาน หรือภาพวาดพระปูนปั้นแบบมหายานก็สวยดีครับ ราคาไม่แพงเงินรูปีเนปาลถูกกว่าอินเดียเงินรูปีอินเดียถูกกว่าเงินของไทยมากของเนปาลยิ่งถูกกว่าซื้อกระจายครับ เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 130) การดำเนินเรื่องโดยการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ แก่ผู้อ่านจะทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจ และเกิดความสนใจที่จะเดินทางไปเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวที่ผู้เขียนได้กล่าวถึง

3. การปิดเรื่อง

การปิดเรื่องเป็นเรื่องสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายของงานเขียน การปิดเรื่องผู้เขียนจะต้องใช้ศิลปะในการปิดเรื่องหากผู้เขียนปิดเรื่องได้น่าสนใจก็จะทำให้งานเขียนได้รับความนิยมจากผู้อ่าน ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีปิดเรื่องโดยการย้ำความประทับใจ และการแสดงความคิดเห็นจากผู้เขียน

การย้ำความประทับใจเป็นการเขียนปิดเรื่องโดยการย้ำความประทับใจ และความสุขของผู้เขียนหลังจากที่เดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่นั้นๆ มา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจในสถานที่นั้นๆ เช่นเดียวกับผู้เขียน การเขียนปิดเรื่องโดยการเขียนย้ำความประทับใจ และความสุขของผู้เขียนในหนังสือธรรมยาตราใจความในตอนหนึ่งความว่า “จากการที่ไปจาริกแสวงบุญในแดนพุทธภูมิ แล้วได้เห็นสังฆกรรมแห่งชีวิต ได้เห็นความไม่เที่ยงของชีวิต ได้เห็นว่าชีวิตนั้นไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรสักอย่างที่เป็นของเราจริงๆ ยืนยันได้เข้าใจลึกซึ้งถึงแก่นธรรมไม่ใช่เพียงกระพี้ หรือถูกต่อเติมได้พร่องรอยของพระพุทธานุภาพที่เจริญรุ่งเรืองจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ และเหล่าสาวกทั้งหลาย ทำให้ได้พิสูจน์ด้วยตาตัวเองว่าพระพุทธเจ้ามีจริงไม่ใช่เพียงแค่นิยาย” (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 178) การแสดงความคิดเห็นจากผู้เขียนจะทำให้ผู้อ่านได้รับทราบถึงความคิดเห็นเหล่านั้นซึ่งผู้อ่านจะได้ประโยชน์จากข้อคิดเห็นต่างๆ เหล่านั้น การเขียนปิดเรื่องโดยการแสดงความคิดเห็นจากผู้เขียนในหนังสือธรรมยาตราใจความในตอนหนึ่งมีใจความว่า “เคยคิดแล้วว่าพระพุทธศาสนาจะเสื่อมต่อเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติ ไม่ปรียัติ และปฏิเวธ เสื่อมทั้งภิกษุภิกษุณี และอุบาสกอุบาสิกา มาวันนี้ยืนยันถึงความประเสริฐของพระพุทธเจ้าการเสื่อมสลายไม่ได้เป็นสาเหตุเพราะพุทธธรรม หากแต่เป็นเพราะชาวพุทธเองที่ขาดศรัทธาเชื่อมั่นเชื่อถือพุทธทายาทที่ไม่ยอมรับกระบวนทัศน์ใหม่จากการเปลี่ยนแปลงทางบริบทไม่เพียงอนุรักษแบบสุดกู่ แต่เป็นการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเพียงเพราะเกรงการสูญเสียสถานภาพเดิมเท่านั้น และที่สำคัญไม่ยอมรับการแสวงหาความรู้ใหม่ในเชิงวิทยาศาสตร์อยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้น นับวันจะแปลกแยกจากสังคมยิ่งขึ้นบทเรียนจากอินเดีย และศรีลังกาชัดเจนครับ” (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 192)

การใช้โวหารและศิลปะการใช้ภาษา

1. การใช้โวหารเป็นถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารที่เรียบเรียงเป็นอย่างดี มีวิธีการ มีชั้นเชิงและมีศิลปะ เพื่อสื่อให้ผู้รับสารรับสารได้อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจนและลึกซึ้ง รับสารได้ตามวัตถุประสงค์ของ

ผู้ส่งสาร ผู้เขียนจะใช้กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้โดยการเลือกสรรคำ เนื้อความ และ ประโยคมาใช้ให้เหมาะสม (บุษกร แพบารุง, 2542, หน้า 73) ดร.อิสระ สุวรรณบล ใช้โวหารในการเขียน หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิ จำนวน 6 ประเภท ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เหตุการณ์ต่างๆ ดังนี้

(1) บรรยายโวหาร คือ โวหารที่ใช้บอกกล่าว เล่าเรื่อง อธิบาย หรือบรรยายเรื่องราว เหตุการณ์ ตลอดจนความรู้ต่างๆ อย่างละเอียด เป็นการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน โดยชี้ให้เห็นถึงสถานที่ที่เกิด เหตุการณ์ สาเหตุที่ก่อให้เกิด เหตุการณ์ สภาพแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่เกิดจากเหตุการณ์ นั้น เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนเนื้อหาที่บรรยายอาจเป็นเรื่องที่สมมุติหรือเรื่อง จริงก็ได้ (ชุมสาย สุวรรณชมพู, 2548, หน้า 48) ตัวอย่างเช่น พระเจ้าอชาตศัตรูย้ายเมืองหลวงจากราชคฤห์ มาที่นั่นในปี 490 ก่อนคริสตกาลเพราะเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่จะสามารถเอาชนะกษัตริย์ลิจฉวีได้ ตามพุทธกาล ทำนายว่าเมืองนี้จะยิ่งใหญ่ จะถูกทำลายได้ด้วยน้ำท่วม ไฟ หรือความขัดแย้งกันเอง พระพุทธเจ้าเสด็จผ่าน ปาฏลีบุตรไปเวสาลีก่อนจะไปปรินิพพานที่กุสินารา เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 76)

(2) อธิบายโวหาร คือ โวหารที่ทำให้ความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งกระจ่างชัดเจนขึ้น มักใช้ ในงานเขียนทางวิชาการ และตำรับตำราต่างๆ โดยมีจุดประสงค์จะนำประเด็นที่สงสัยมาอธิบายให้เข้าใจ แจ่มแจ้ง การเล่าเรื่องบางตอนถ้ามีประเด็นใดที่เป็นปัญหาที่อาจใช้อธิบายโวหารเสริมความตอนนั้นจนเรื่อง กระจ่างชัดเจนขึ้น (ภาสกร เกิดอ่อน และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 1-15) ตัวอย่างเช่น ระบบเศรษฐกิจของ อินเดียในระยะแรกหลังได้รับเอกราชแบบสังคมนิยมอุดมคติ กีดกันการค้า และอุตสาหกรรมของรัฐที่ ทดแทนการนำเข้าทำให้การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำและมีการโกงกินมาก เพิ่งมาปรับเปลี่ยน เป็นระบบเศรษฐกิจเสรีที่ใช้กลไกตลาดในช่วงทศวรรษที่ 80-90 มีผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นมาก (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 7)

(3) พรรณนาโวหาร คือ โวหารที่ใช้กล่าวถึงเรื่องราว สถานที่ บุคคล สิ่งของ หรืออารมณ์อย่าง ละเอียด สอดแทรกอารมณ์ ความรู้สึกลงไปเพื่อโน้มน้าวใจ ให้ผู้รับสารเกิดภาพพจน์ เกิดอารมณ์คล้อยตาม ไปด้วย ใช้ในการพูดโน้มน้าว อารมณ์ของผู้ฟัง หรือเขียนสวดดี ชมเมือง ชมความงามของบุคคล สถานที่ และแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ เป็นต้น (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2525, หน้า 48) ตัวอย่างเช่น “ผมฝากท้อง ไว้กับวัดไทยครับ เคยรับประทานที่โรงแรม 2-3 มื้อ ก็ไม่เลวเกินไป เดียวนี้แขกทอดไข่เจียวแบบไทยเป็น แล้ว และบางโรงแรมมีซอสศรีราชาให้ด้วย รับประทานกับบ๊วยก็ไม่ว่า” เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 129)

(4) อุปมาโวหาร คือ โวหารที่กล่าวเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจความหมาย อารมณ์ ความรู้สึก หรือเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น มักใช้ประกอบโวหารประเภทอื่น (ภาสกร เกิดอ่อน และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 1-15) ตัวอย่างเช่น การเดินทางไปยังสังเวชนียสถานที่ทำให้สัมผัสรับรู้เสมือนหนึ่งได้กราบไหว้แทบ พระบาทขององค์พระศาสดา (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 16)

(5) สารกโหวหาร คือ โวหารที่มุ่งให้ความชัดเจนโดยการยกตัวอย่างหรือเรื่องราวประกอบการอธิบาย เนื้อหาสาระ เพื่อสนับสนุน ข้อคิดเห็นต่างๆ ให้นึกแน่น สมเหตุสมผล ทำให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาสาระในสิ่งที่พูด หรือเขียนอย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน ดุสมจริง หรือนำเชื่อถือยิ่งขึ้น ตัวอย่างหรือเรื่องราว ที่ยกขึ้นประกอบอาจเป็นเรื่องสั้นๆ หรือเรื่องราวยาวๆ ก็ได้ตามความเหมาะสม (พัทธนันท์ พาป้อ และปัทมยาพรหมกันธา, 2564, หน้า 482) ตัวอย่างเช่น คุณหมอมวย เกตุสิงห์ บรมครูศิริราชนำมาเผยแพร่จนกลายเป็นแพทย์แผนไทยประยุกต์เปิดสอนระดับปริญญาตรีหลายมหาวิทยาลัย สมุนไพรนั้นไม่แตกต่างกัน ทั้งแซกทั้งไทยต่างนับถือหมอชีวกโกมารภัจ หมอประจำองค์พระพุทธเจ้า (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 11)

(6) เทศนาโวหาร คือ โวหารที่มุ่งโน้มน้าวใจให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม เป็นการกล่าวในเชิงอบรม แนะนำสั่งสอน เสนอทัศนะ ชี้แนะ หรือโน้มน้าวชักจูงใจโดยยกเหตุผล ตัวอย่าง หลักฐาน ข้อมูล ข้อเท็จจริง สุภาษิต คติธรรมและสัจธรรม ต่างๆ มาแสดงเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่กระจ่างจนยอมรับ เชื่อถือมีความเห็นคล้อยตาม และปฏิบัติตาม (ภาสกร เกิดอ่อน และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 1-15) ตัวอย่างเช่น พระพุทธศาสนาถูกทำลายจนแทบสิ้นซากในชมพูทวีปดูเหมือนว่าพวกเราจะละทิ้งความเป็นวิทยาศาสตร์ นักปรัชญาและนักปฏิรูปของพระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกาลามสูตรที่ให้ความสำคัญกับการเป็นวิทยาศาสตร์ของพระพุทธศาสนา (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 180)

2. ศิลปะการใช้ภาษา หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิมีการใช้ศิลปะการใช้ภาษา 2 แบบ คือ การใช้คำทับศัพท์ และการใช้ภาษาภาพพจน์ (ชลธิชา เดชบุญ, 2564, หน้า 46-50)

การใช้คำทับศัพท์เป็นศิลปะการใช้ภาษาโดยการเขียนคำต่างภาษาด้วยอักษร และอักษรวิธีภาษาของตน อาทิเช่น ระบบปัญหาตส์ของอินเดียนี้ไทยนำมาใช้เป็นระบบสุขาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 4 - 6 หรือมีการปราบคอร์รับชั่นจนได้รับรางวัลความโปร่งใส (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 18) คำว่า คอร์รับชั่น เป็นคำศัพท์ที่มาจากภาษาอังกฤษ Corruption (เคอะรับชั่น) มีความหมายว่า โกง เปียดบัง ททุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวง รับสินบน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 248) หรือได้เวลาเครื่องออกแอร์โฮสเตสจะแจกอาหารและเครื่องดื่ม คำว่า แอร์โฮสเตส เป็นคำทับศัพท์มาจากภาษาอังกฤษ ที่เรียกว่า Air Hostess หรือในบางที่จะเรียกว่า Air Steward หรือFlight Attendant ในภาษาไทยเราจะเรียกว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน พวกเขาเหล่านี้จะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกตลอดการเดินทางของผู้โดยสาร และคำนึงถึงความปลอดภัย อันเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานบนเครื่องบิน (ภรณันท์ ประสิทธิ์วิเศษ, 2551, หน้า 2) เหล่านี้เป็นต้น การใช้คำทับศัพท์ในงานวรรณกรรมเป็นกลยุทธ์เฉพาะหน้า ฉุกเฉิน และชั่วคราวในการรับมือกับคำต่างภาษาในงานเขียนให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อการสื่อสารกับผู้อ่าน

การใช้ภาษาภาพพจน์ เป็นการใช้อยู่คำเพื่อให้เกิดภาพด้วยการเปรียบเทียบอย่างมีศิลปะ ที่เกิดจากการเรียงถ้อยคำที่ไพเราะทำให้ผู้อ่านจินตนาการเห็นภาพตามสิ่งที่เราจะสื่อถึงหรือพูดถึง มีการใช้ภาษาภาพพจน์แบบอุปมา (ประภาศรี สีหอำไพ, 2531, หน้า 51-57) ตัวอย่างเช่น เขาคิซมกุก

เป็นยอดเขาที่มีลักษณะเหมือนหัวนกแร้ง หรือสภาพทางภูมิศาสตร์ของอินเดียมีลักษณะคล้ายรวงผึ้ง

3. จุดเด่นจุดด้อย

1) จุดเด่น ธรรมเนียมในดินแดนพุทธภูมิ เป็นชื่อหนังสือที่มีความโดดเด่นสะดุดตา สะดุดตา ผู้เขียนใช้คำศัพท์ที่คุ้นหูสำหรับพุทธศาสนิกชนมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง และมีความหมายครอบคลุมเนื้อของการเขียน เพราะเนื้อหาของหนังสือเป็นเส้นทางการเดินทางของพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาเพื่อไปสักการะสถานที่สำคัญในพระพุทธประวัติหรือสถูปเจดีย์ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา ในดินแดนที่เรียกว่าชมพูทวีปในสมัยพุทธกาล เนื้อหาของหนังสือธรรมเนียมในดินแดนพุทธภูมิ ผู้เขียนได้เขียนด้วยข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริง และน่าสนใจ ผู้เขียนมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงนิยมเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่สำคัญต่างๆ ในแดนพุทธภูมิด้วยตนเอง การเขียนจึงไม่ใช่การนิพนธ์ หรือได้รับการถ่ายทอดมาจากคำบอกเล่าของผู้อื่น ผู้เขียนพยายามเขียนจากประสบการณ์การจาริกแสวงบุญของตัวเองเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้มากที่สุด ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีในการถ่ายทอดเนื้อหาเพื่อให้ผู้อ่านเกิดองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิได้อย่างสมบูรณ์และถูกต้องเท่าที่จะทำได้ เช่น เรื่องเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ความเป็นอยู่ของผู้คน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม วัฒนธรรม เป็นต้น รวมทั้งรายละเอียดปลีกย่อยที่จะเป็นคู่มือสำหรับนักเดินทาง เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ระยะเวลา สถานที่สำคัญ ค่าที่พัก ค่าอาหาร เป็นต้น ผู้เขียนใช้ศิลปะทางภาษาในการเล่าเรื่องซึ่งทำให้อ่านเกิดความเพลิดเพลินไม่หนักจนเกินไป และมีการแทรกเกร็ดเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านรวมทั้งให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้อ่านไปพร้อมกันเกร็ดต่างๆ ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการเขียนหนังสือสารคดีท่องเที่ยวเล่มนี้

2) จุดด้อย วรรณกรรมสารคดีท่องเที่ยวเป็นงานเขียนที่บันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นจากการท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของสถานที่ ความเป็นอยู่ของผู้คน สภาพภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ผู้เขียนมักมีลีลาในการเสนอข้อมูลในทำนองการเล่าเรื่องมุ่งเน้นศิลปะการใช้ภาษาเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินและควรมีภาพประกอบด้วย (บุญยงค์ เกศเทศ, 2525, หน้า 85) หนังสือธรรมเนียมในดินแดนพุทธภูมิได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้นำติดตาม แต่ในการเล่าถึงเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ผู้เขียนใช้เพียงแค่ภาพของแผนที่ประกอบการเล่าเรื่องเท่านั้น ผู้เขียนยังไม่ได้นำภาพเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ มาใช้ประกอบการเล่าเรื่อง ภาพเกี่ยวกับสถานที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาผู้เขียนได้นำมารวมกันไว้ในตอนท้ายของเนื้อหาตั้งแต่หน้า 193 -216 การใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่องเป็นส่วนสำคัญสำหรับสารคดีท่องเที่ยว เพราะยังมีภาพมากและมีสีสันสวยงามจะเป็นการจูงใจให้อยากอ่านผู้อ่านเกิดความเข้าใจ และหนังสือจะมีคุณค่ามากขึ้น

4. สรุป

หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิเป็นผลงานการเขียนของดร.อิสระ สุวรรณบล เป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทสารคดีท่องเที่ยว ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่มือการเดินทางและเกิดการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพุทธประวัติและชมพูทวีปมากขึ้น มีวิธีการนำเสนอโดยการใช้โวหาร 6 ประเภท คือ 1) บรรยายโวหาร 2) อธิบายโวหาร 3) พรรณนาโวหาร 4) อุปมาโวหาร 5) สาธกโวหาร 6) เทศนาโวหาร และการใช้ศิลปะการใช้ภาษา 2 แบบ คือ การใช้คำทับศัพท์และการใช้ภาษาภาพพจน์ประเภทอุปมา มีการใช้ภาพประกอบในการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ที่น้อยมากจนเป็นจุดด้อยของหนังสือ แต่มีความโดดเด่นในการตั้งชื่อเรื่องที่ครอบคลุมเนื้อหา และการใช้กลวิธีในการถ่ายทอดเนื้อหาเพื่อให้ผู้อ่านเกิดองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิได้อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งรายละเอียดปลีกย่อยที่จะเป็นคู่มือสำหรับนักเดินทาง เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ระยะเวลา สถานที่สำคัญ ค่าที่พัก ค่าอาหาร เป็นต้น ก่อให้เกิดคุณค่าทางวรรณกรรม 4 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าทางด้านโบราณคดี คุณค่าทางด้านภูมิศาสตร์ และคุณค่าด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิให้คุณค่าทางวรรณกรรม 4 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าทางด้านโบราณคดี คุณค่าทางด้านภูมิศาสตร์ และคุณค่าด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิเป็นหนังสือที่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต ผู้เขียนมีการสอดแทรกคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ไว้อย่างมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเหตุการณ์บ้านเมืองของชนชาติที่ตั้งอยู่ในดินแดนพุทธภูมิและยังทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงรายละเอียดความเป็นมาและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิอีกด้วย ตัวอย่างเช่น รัฐพิหารเคยมีความรุ่งเรืองมากในอดีตโดยเดิมมีชื่อว่ารัฐมคธ มีเมืองหลวงอยู่ที่ราชคฤห์ แต่ต่อมาพระเจ้าอชาตศัตรูปลงพระชนม์พระราชบิดา คือ พระเจ้าพิมพิสาร เห็นควรย้ายเมืองหลวงไปปาฏลิบุตรหรือปัตนาตามพุทธทำนาย

คุณค่าทางด้านโบราณคดี หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิเป็นหนังสือที่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงร่องรอยหลักฐานการค้นพบของโบราณต่างๆ สิ่งที่ค้นพบทำให้ทราบถึงการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองและการดำรงชีวิตของผู้คนในอดีตได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนได้มีการสอดแทรกคุณค่าทางโบราณคดีไว้ซึ่งเป็นการค้นพบเกี่ยวกับโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ ซึ่งโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ นั้น สามารถนำมาศึกษาวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคมได้ ตัวอย่างเช่น วิหารปรินิพพาน วิหารนี้นักโบราณคดีชาวอังกฤษได้มาขุดพบเมื่อปี 1854 ต่อมาเซอร์อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม มาศึกษาเพิ่มเติมและประกาศว่าเป็นที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

คุณค่าทางด้านภูมิศาสตร์ หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิเป็นหนังสือที่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ และที่ตั้งของชนชาติที่ตั้งอยู่ในแดนพุทธภูมิ และทำให้ผู้อ่านทราบถึงทราบถึงลักษณะภูมิประเทศและที่ตั้งสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย ซึ่งผู้เขียนได้สอดแทรกคุณค่าทางด้านภูมิศาสตร์ไว้มากมาย นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงวิถีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ในด้านการประกอบอาชีพของผู้คนในถิ่นดินแดนพุทธภูมิอีกด้วย ตัวอย่างเช่น สภาพภูมิศาสตร์ของอินเดีย เป็นต้น (อิสระ สุวรรณบล, 2555, หน้า 6)

คุณค่าด้านขนบธรรมเนียมประเพณี หนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิเป็นหนังสือที่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงประเพณีต่างๆ ที่ตั้งขึ้นเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติร่วมกันในสังคมใดสังคมหนึ่ง ผู้เขียนได้สอดแทรกคุณค่าด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไว้หลายประเพณีด้วยกันซึ่งจะทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงประเพณีที่ทำสืบๆ กันมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของแต่ละชนชาติในดินแดนพุทธภูมิ อย่างเช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน การตาย อาหารการกิน เครื่องแต่งกาย เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา เดชบุญ. (2564). แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาในนวนิยายเรื่องกรรมกรรม. *วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 10(1), 35-50.
- ชุมสาย สุวรรณชมพู. (2548). *ความรู้เกี่ยวกับการใช้โวหารและภาพพจน์ในภาษากับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: พีเพรส.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2525). *แอลอติววรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: เอเดียนส์โตร.
- บุษกร แพบำรุง. (2542). *วิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวของปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ*. (วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2531). *การเขียนแบบสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: เอเดียนส์โตร.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2525). *ศิลปะการเขียน*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *จาริกบุญ จาริกธรรม*. นครปฐม: มูลนิธิวัดญาณเวศกวัน.
- พัทธนันท์ พาป้อ และปัทมกานธา. (2564). กลวิธีการใช้ภาษาในความเรียงสายลมและเส้นขอบฟ้า ของพิบูลศักดิ์ ละครพล. *รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตทัศน์เชิงสังคมล้ำนาในสังคมวิถีใหม่*, 28 กุมภาพันธ์ 2564 (หน้า 477-486). ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.
- ภรณันท์ ประสิทธิ์วิเศษ. (2551). *คู่มือนางฟ้า*. กรุงเทพฯ: แอปเพิล บลอสซั่ม (ประเทศไทย).
- ภาสกร เกิดอ่อน และคณะ. (ม.ป.ป.). *ภาษาไทยวรรณคดีและวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- رينฤทัย สัจจพันธ์. (2524). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). *คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี สำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- อิสระ สุวรรณบล. (2555). *ธรรมเนียมตราในแดนพุทธภูมิ*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

